Nagyvárad, 1901. VII. évfolyam. 228. szám Vasárnap, október 6.

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre — — — 16 kor.
Negyedévre — — — 4 «
Helyben házhoz hordva:
Egész évre — — — 20 kor.
Negyedévre — — — 5 «
Vidékre postán szállítva:
Egész évre — — — 24 kor.
Negyedévre — — — 6 «

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apácza-utcza 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVARAD, okt. 5.

A politika kulisszái mögül.

— *Fővárosi tudósitónktól.* —

A háborusdi még folyik, a döntő ütközetet azonban már megvivták. Sok halott boritja a harczteret. A vezérkarból is sokan hullottak el. A legnevezetesebb halott azonban *Tisza* Kálmán, a ki a legszükebb hazájában: Biharországban, *Nagyváradon* esett el.

A Tisza-rendszer nagylétének gyásztemetője *Nagyvárad*. És Tiszával esett el két leghivebb csatlósa: *Gajári* Ödön és *Hatky* Endre.

A függetlenségi pártnak legszebb sikere ez, a mely sikerhez egyik legjelesebb emberének, *Barabás* Bélának lángszava segitette.

* * *

Az első vészhir *Nagyváradról* délben érkezett *Széll* Kálmán kezéhez. *Beöthy* főispán táviratozta. Szükszavu sürgöny volt, igy hangzott:

»*A katholikusok megbuktatnak.*«

Ugyanilyen tartalmu táviratot kapott *Tisza* Kálmán is. Persze most már nem volt ideje, hogy a római kuriához segedelemért folyamodjék.

* * *

Tisza Kálmán mint Sándor-utczai lakos a VIII-ik kerületben szavazott. Gyalogszerrel jött és a választóhelyiségben riadó éljenzéssel fogadták. *Berzeviczy* Albertre szavazott le. A leszavazás után ezzel a kérdéssel fordult a Berzeviczy-párt egyik főemberéhez:

— Remélhetőleg ismét Berzeviczyt választjuk meg?

— Olyan örökösen biztos Berzeviczynek ez a kerület — válaszolta a főember — *mint Excellenczidának — Nagyvárad.*

— *Nagy mester a politika* — jegyezte meg Tisza Kálmán. A mire a főember ezt a szójátékot koczkáztatta meg:

— *De Excellenczidd fölötte áll, mert magának a politikának a nagymestere.*

Éljenzés hangzott föl. *Wlassics* Gyula miniszter érkezett, hogy ő is Berzeviczyre szavazzon.

* * *

Százával özönlöttek a sürgönyök a miniszterelnöki palotába a választás első napján. Nyomban *Széll* Kálmán kormányelnök elé kerültek. Nyugodtan fogadta mindmegannyit és csupán ezzel a megjegyzéssel kisérte: »*Nyert kerület*« — »*Vesztett kerület.*«

Hirtelen kaczajra fakadt a főminiszter, a mikor a görgői kerület sürgönyét átfutotta. *Harsányi* József, a szabadelvüpárt jelöltje jelentette:

»*Megbuktam, de peticzionálok.*«

* * *

Az ötödik kerületben amerikaias modorban dolgoztak. A *Mezei*-párt, hogy *Sándorékot* a választás napján az utczára szoritsa, kibérelte a választóhelyiség környékének összes üres lakásait és boltjait. Sándorék erre a Váczi-körut szállodáit keresték föl és ki akarták bérelni.

— *Sajnáljuk* — válaszolták a szállodások — *Mezei urék azonban már a mult héten kibérelték.*

* * *

Tudvalevő, hogy *Jászberényben* Török választási elnök még az ujságirókat is kizárta a választási helyiségből. Jászberényből a választás napján estig csupán a külsőségekről érkezett hir.

Széll Kálmán kormányelnök tükön ült. Ő sem tudott többet, mint a mit a lapok hoztak. Ez pedig édes kevés volt. A szavazatok állásáról még Jászberényben sem tudtak semmit. Apponyi bizalmi emberei nem vihettek hirt, mert helyökről nem mertek mozdulni.

Este 7 óra volt, a mikor Török elnöknek egy sürgönyt kézbesitettek. Széli Kálmán haladéktalan jelentést kért a választás ez idő szerint való állásáról.

Török fölbontotta a táviratot, átfutotta, néhány pillanatig gondolkozott és azután a blankettát összegyürve, ezekkel a szavakkal dobta el:

— *Apokrif. Engem nem lehet lóvá tenni.*

* * *

Eddigelé öt *nemzetiségi* képviselőt választottak meg. Mindmegannyi tót nemzetiségü és a felvidékről került be. Es

A „TISZANTÚL“ TARCZÁJA.

Az eszkimó leány regénye.

Irta: **Mark Twain.**

— Igen, elmondok önnek egyetmást életemből, a mit hallani szeretne, Twain ur, — mondotta ő lágy hangján s becsületes szemeit szeliden pihentette arczomon, — mert nagyon szép és kedves öntől, hogy szeret engem és érdeklődik irántam.

Elgondolkozva vakarta le arczáról a czethalzsirt egy kis csontkéssel s rákenegette prémruhájára.

Kényelmesen ült a jégtömbre, melyet padlagul használtunk; én pedig készülődtem a hallgatásra.

Nagyon szép teremtés volt. Eszkimó álláspontról mondom. Mások kissé nagyon is nehézkesnek mondták volna. Épen husz éves volt és a legelragadóbb leánynak tartották az egész törzsben. Most is a szabad levegőn, esetlen és formátlan bőrruhájában és botosaiban, legalább arczának szépsége tünt elő, a termete szépsége már bizalom kérdése volt. Mindazok közt a vendéghölgyek közt, a kik apjának vendégszerető odujában jöttek és mentek, nem volt egy se, a kit hasonlitani lehetett volna hozzá. Azért még sem volt fenhéjázó. Nyájas, természetes és őszinte volt s ha talán tudta is, hogy szép, a magaviseletén nem lehetett volna észrevenni, hogy tudja.

Nem ezek a dolgok emeltek valakit a gazdagok közé az ő népénél. Megmondhattam volna neki, hogy az a ruha, a mely rajta van, vagy a legszegényebb embernek hétköznapi ruhája is itt náluk, megér vagy ezerkétszázezerháromszáz dollárt s odahaza nincs olyan ismerősöm egy sem, aki ezerkétszáz dolláros ruhában járna halászni. De ő ugy sem értett volna meg, tehát nem is mondtam meg neki. Ő pedig folytatta:

— Aztán meg a halzsiros hordók. Nálunk kettő van az ebédlőben, kettő pedig a ház többi részeiben. Van önöknél odahaza kettő az ebédlőben?

A hordókra gondolva, elfogott a csuklás, de magamhoz tértem, mielőtt ő észrevette volna s ezt mondtam:

— Tudja Laszka, szégyenlem magam, hogy igy kell beszélnem a hazámról, ne is adja tovább, mert csak bizalmasan vallom meg; de becsületszavamat adom, hogy New-Yorkban még a leggazdagabb embernek sincs két halzsiros hordaja a szobájában.

Artatlan örömben verte össze bőrökbe bujtatott tenyerét és fölkiáltott:

— Ön nem beszél komolyan, nem is beszélhet komolyan . . .

— De igen, komolyan beszélek, kedvesem. Itt van például Vanderbilt majdnem a leggazdagabb ember az egész világon. No hát, ha halottas ágyamon volnék, akkor sem mondhatnék egyebet, hogy még neki sincs két olyan hordaja a szobájában. Sőt, mi több: egy sincs neki, itt haljak meg, ebben a nyomban, ha nem mondok igazat.

Kedves, szelid szemei tágra nyiltak a csodálkozástól és lassan, bizonyos aggódással hangjában mondta:

— Mily különös — mily hihetetlen — az ember alig tudja elképzelni. — Hát olyan szegény a szegény?

Igyekeztem más véleményre hozni, érezve,

Honi készitményü
Eredeti angol »
Valódi olasz » és
Pichler-féle gráczi Loden

KALAPOK

az őszi idényre teljes választékban megérkeztek és versenyképes árak mellett beszerezhetők

Fábry Testvérek uridivat üzletében, Nagyvárad Fő-utcza.

Telefon 76.

mindmegannyi még a felvidéken, szükebb hazájában is ismeretlen. Kivéve *Veszelovszky* Ferencz drt. a kit a műkorcsolyázó *Zmertych* Iván kerülete *Szenicz* küldött be a képviselőházba. Veszelovszky ügyvéd ember és Nagy-Szombatban lakik. Igen képzett jogász, érzésére azonban pánszláv. A felvidéki pánszláv propagandának ő a vezére, bár neve ezen a réven nem igen szerepel. Higgadt természetéhez képest csöndben dolgozik és a tót nemzetiségek vezetői között talán ő az egyedüli ember, akit tisztán meggyőződése vezérel. Az uj országgyülési tót nemzetiségi pártnak ő lesz a vezére.

Választások.

Szegszárd, okt. 5. Pinczehelyen okt. 16-án lesz az uj választás.

Szabadka, okt. 5. Erős küzdelem van mindkét kerületben. A II-ikban Vermes Béla szabadelvünek eddig 180, Mukics Simon Kossuth-pártinak 85 szavazata van. A I. kerületben Biró Károlynak 180, Vojnich Sándornak 98 szavazata van.

Szabadka, okt. 5. (Saj. tud. táv.) Ma délután a *Mukics* Simon Kossuth-párti emberei közül, rendzavarás és garázdálkodás miatt nehányat letartóztattak. Pont négy órakor *Vermes* Bélának 472, Mukics Simonnak 471 szavazata volt; a küzdelem kétes és nagyon erős. Este már Mukicsnak 94 szótöbbsége volt; a választás eredménye nagyon bizonytalan.

Az I-ső kerületben szintén igen heves a választás. *Biró* Károlynak az esteli órákban 471, *Vojnich* Sándornak 587 szavazata volt, de alig félórai heves harcz után már csak 47 szavazattal van többje Vojnichnak. A kedélyek nagyon izgatottak; ugy hogy a választási elnök egy órára felfüggeszte a választást, csakhogy elejét vegye a keletkezőben levő zavargásnak.

Gyula, okt. 5. Déli 12 órakor *Bartha* Miklós Ugronpártinak 199, *Bodoky* Zoltán szabadelvünek 284, *Hentaller* Lajos Kossuth-pártinak 185 szavazata van. A választás nyugodt.

Ipolyság, okt. 5. Szalkán Jakabffy István szabadelvüt választották meg 360 szóval Konkoly Sándor szabadelvü ellen.

—

A német vámtarifa.

Müncheni táviratok jelentik, hogy a bajor képviselőházban egy interpellácziő kapcsán mélyrehatóvita indult meg a német vámtarifa körül s ennek során ugy a miniszterelnök, mint a pénzügyminiszter is kifejtette a kormány álláspontját az uj német vámtarifa tárgyában. Crailsheim, a bajor kormány elnöke hangsulyozta, hogy a miniszterium figyelmét élénken foglalkoztatja a mezőgazdaság sanyaru helyzetének javitása s azért erősebb vámvédelmet tart szükségesnek. A mezőgazdasági vámok felemelésének azonban korlátot szab az a szempont, hogy tekintettel kell lenni a fogyasztók összességére és arra, hogy hosszu határidőre szóló kereskedelmi szerződéseket lehessen kötni. Nyilvánvaló ebből, hogy a bajor miniszterelnök is jogosnak ismeri el a magyar kormány álláspontját s most már valószinü, hogy a német birodalmi kormány sem fog oly mereven elzárkózni az engedményektől.

Tisza bukása.

A választások legnagyobb eseménye, Tisza Kálmán bukása foglalkoztatja még mindig a fővárosi sajtót és ugy látszik, még sokáig fog anyagot szolgáltatni nekik.

Elég érdekes és aktuális lett volna közölni a lapok véleményét a nagyvaradi nagy eseményről, de nem tartottuk czélszerünek, nehogy evvel is ingereljük a hangulatot. Egyik helybeli laptársunk azonban annyira megy elkeseredésében, hogy nem átalja leközölni a (Tiszák német lapjának azon gyalázkodásait is, a melyek vérig sértik az önálló gondolkozásu váradi polgárságot.

Amde a fővárosi liberális lapok nem elégednek meg azzal, hogy keseregnek Tisza bukásán, hanem egy lépéssel tovább mennek és keresik a bukás okát s azt a *nagyváradi szabadelvü párt lanyhaságában és elbizakodottságában* vélik feltalálni.

Széll Kálmánnak egyik leibzsurnálja, a *Budapesti Napló* a következő érdekes dolgokat irja ez ügyben:

»Nincs véleménykülönbség az iránt, hogy a *nagyváradi szabadelvü párt vezetőinek politikai lelkiismeretét terheli Tisza Kálmán bukása.* Nagyváradon érezik ezt legjobban, bizonyság rá az, hogy *Biharmegye és Nagyvárad főispánja* amint tudósitónk már tegnap jelentette, **benyujtotta lemondását a kormánynak**. Megerősiteni látszik e hirünket a félhivatalos *Magyar Nemzet* mai czikke, a mely mélyen fájlalva a váradi meglepetést, ezeket irja:

Tisza bukása azonban mindenesetre helyi okokra vihető vissza és nem csalódunk, ha azt egyenesen a *nagyváradi szabadelvü párt lanyhaságának, szervezetlenségének* és talán *elbizakodottságának* kell tulajdonitanunk, annyival inkább, mert *ezt a lanyhaságot egész Biharvármegyében is tapasztaljuk.* Mert különben el sem képzelhető és teljesen érthetetlen, hogy Tisza Kálmánt Nagyváradon, a saját földjén, melynek büszkesége és igazi jóltevője volt, ugyszólván az utolsó pillanatban, meglepetésszerüen cserben hagyják. A tiszta választás pedig nem alkalmas arra, hogy a *politikai élet emberei a választókat elhanyagolják*, pedig Nagyváradon, Biharban, ugy látszik, ez történt meg s ez bosszulta is meg magát. A választó közönség, amidőn megkapta a tiszta választás lehetősége által az igazi politikai szabadságot, nagyon sok helyütt, igy *Biharban is*, egyuttal *kemény leczkét kapott.* Ennek az átmenetnek, ugy látszik, ez az ára, a »tandija«.

Tisza Kálmán, ugy mondják, rezignáczióval fogadta bukása hirét és őt isépp ugy meglepte, mint az ország közvéleményét, amely nem hitte, hogy a nagyváradi szabadelvü párt cserben hagyja Nagyvárad nagy szülöttét. Egyébként a nagyváradi meglepetés nem fogja jelenteni Tisza Kálmán politikai pályájának befejezését. Tisza Kálmán vissza fog kerülni a képviselőházba (?) és addig is elfoglalja helyét, mint a dunántuli református egyház főgondnoka, a *főrendiházban*«.

Ezzel szemben Széllnek másik leibzsurnálja a *Budapesti Hirlap* közli a következőket:

»*Tisza* Kálmán, mint egy fővárosi kőnyomatos ujság irja, egy igen előkelő politikus előtt ugy nyilatkozott, hogy *nem fogad el többé*

---

hogy a két halzsiros hordó nem elég alkalmas mérték arra, hogy valakit szerinte itéljünk meg, — de a leány makacs volt és keményfejü s nem lehetett rábeszélni. Végre igy szólt:

— Vannak önöknél a gazdag embereknek olyan hálópadjai, mint minekünk? Ugyanolyan szép széles jégtömbökből vannak-e, mint a miénk?

— Hiszen vannak, elég csinosak vannak, — de nem jégtömbökből vannak csinálva.

— Ugyan ugy-e! Hát mért nem jégtömbökből csinálják?

Magyaráztam neki a dolog nehézségeit s a jég drágaságát egy olyan országban, a hol ugyancsak vigyázzon az ember a jég számlájára, ha azt nem akarja, hogy sulyosabb legyen, mint a jég maga, a mit elhasznált. Erre ő felkiáltott:

— Ugyan már, — hát önök veszik a jeget?

— Persze, hogy veszszük.

Fékezhetetlen kacczagásban tört ki és igy szólt:

— No, ilyen furcsát se hallottam még. De hiszen itt annyi a jég, hogy csak, — nincs is semmi értéke, — száz meg száz mértföldnyire nincs is más, csak jég és én nem adnék egy halpikkelyt az egészért.

— Igen, mert nem ismeri az értékét, maga kis falusi libácska. Ha New-Yorkban nyár idején annyi jege volna, megvehetné az árán, a mi czethal csak a piaczra kerül.

Kételkedve nézett rám és azt kérdezte:

— Igazat beszél?

— A szin igazságot. Esküt is teszek rá.

Ez gondolkozóba ejtette. Aztán egyet sóhajtva mondta:

— Szeretnék ott élni.

— Ha maga ott laknék, nem törődnék a czethallal. Nem eszi azt nálunk senki.

— Hogyan?

— Igazán, senki sem eszi.

— De hát miért nem?

— Azt bizony magam sem igen tudom. Azt hiszem, előitéletből. Igen, ugy van, előitéletből. Azt hiszem, valaki, akinek nem volt okosabb dolga, fölkeltette iránta az előitéletet valamikor és ha az emberek ilyes valamit a fejükbe vesznek, hiszen tudja, soha sincsen vége.

— Ez igaz, — teljesen igaz, — mondta a leány elgondolkozva. — Ugyanigy voltunk mi a szappannal; a mi törzsünk előitélettel viseltetett a szappan ellen eleinte.

Ránéztem, vajjon komolyan beszél-e. Teljesen komoly volt. Habozlam egy kissé, mig végre óvatosan megkérdeztem:

— Bocsásson meg, de — előitéletük volt a szappan iránt? Volt? — és hangsulyt vetettem erre a szóra.

— Igen, de csak eleinte. Senki sem akarta megenni.

Lassankint ismét fölvette elbeszélése folyamát:

— Tehát itt éltünk, a szép házban. De én nem voltam boldog. Oka ennek az volt, hogy én szerelemre születtem, számomra nincs boldogság szerelem nélkül. Azt akartam, hogy engem magamat szeressenek.

Volt kérőm bőven — nagyon is bőven — de mindegyiknek volt valami lényegbe vágó hiányossága s én előbb vagy utóbb rájöttem erre a hiányosságra. Egyik sem tudta elleplezni előttem, hogy nem én vagyok a mit kiván, hanem a vagyonom.

— A vagyona?

— Az. Mert az atyám a leggazdagabb ember a törzsünkben, sőt minden törzsben.

Bizalmasan rám hajolt és ugy mondta:

— Találja ki, mennyi van. Sohasem fogja kitalálni.

Ugy tettem, mintha mélyen gondolkoznám a dologról, ő meg mohó, boldog érdeklődéssel figyelte nehéz és fáradtságos fejtörésemet. Mikor végül fölhagytam vele és kértem, hogy elégitse ki a kiváncsiságomat s mondja meg mennyije van ennek a sarki Vanderbiltnek, a száját egészen a fülemhez tartotta s ugy suttogta:

— Huszonkét horog — nem csontból, hanem külföldi, igazi vashorog, édes apám kincstárában.

— Hol az a kincstár?

Ez gyanus kérdés volt, s ő egy pillanatig ijedten nézett rám, egy kis gyanakodással. En azonban igy szóltam:

mandátumot és visszavonul a politikától. Ezt a nagyváradi szabadelvü párthoz intézendő hosszabb terjedelmü *nyilt levélben* fogja az ország tudomására hozni. A nyilt levél, hir szerint, igen érdekes politikai kijelentéseket fog tartalmazni.«

* * *

Barabás Béla levélben tudatta *Szokoly* Tamással, a nagyváradi függetlenségi párt elnökével, hogy a gyomai mandátumról javára le fog mondani.

A vértanuk kivégzésének helye.

Ma van évfordulója annak a gyászos napnak, mikor a nemzet legjobbjait kivégezték a magyar nemzet Golgothájáu.

Nagyvárad város polgárságának egy része most van utban Aradra, azon kettős czéllal, hogy átadja lelkesedéssel megválasztott uj képviselőjének dr. *Barabás* Bélának a mandátumot, továbbá elviszi magával a hálás emlékezés és hazaszeretet koszoruját a vértanuk szobrára.

Alkalomszerünek találtuk azért városunk uj képviselőjének: dr. *Barabás* Bélának tollából a vértanuk kivégzési helyéről irt czikkét közölni a következőkben:

A kivégzés helyének megjelölése.

Volt az apám házának udvarában egy kiszáradt szép eperfa. Epen 13 főága volt, egyenletes, szabályos alakban nőttek egymás mellé; magassága mintegy négy méter lehetett. Ezt a kiszáradt eperfát ásatta le apám a szabad lélegzés első évében, 1867 augusztusában, a vértanuság földjébe, és ez a kiszáradt eperfa volt a kivégzés helyének első megjelölése.

Történt pedig a dolog a következőképen:

1867 augusztus 10 én, midőn az aradi országos dalárünnepély tartatott és midőn városunkban összesereglettek az ország minden vidékének dalárai, akkor a lelkesült idegenek szivében támadt fel a vágy, hogy kimenve arra a szent helyre, az Isten szabad ege alatt elzengik honfiui bánatukat. Ki tudott volna a százakra menő idegenek vágyának ellenállani; a terv kivitele el lőn határozva s az indulás ideje délutáni 4 órára tüzetett ki.

Akkor még merész volt a gondolat, e terv, mert hatósági bejelentés nélkül »rebellis demonstratió«-nak látszott, bejelentés esetén pedig nem lett volna megengedve, de a kizarándokolás hire f ló tüzként terjedt el az egész városban, melynek apraja-nagyja, öregje-fiatalja megragadta az alkalmat s óriási néptömeg készült kifelé.

De nem tudták biztosan a helyet, a hol a vértanuk ki lettek végezve. A hol négyen főbe lövettek, a várságnczban, azt a helyet fenntartotta az emlékezet, csakhogy nem lehetett megközeliteni, külső megjelöléséről pedig maig sem lehetett szó, lévén a vár, még mindig vár. A bitóhalált szenvedett hősök kivégzési helye künn a mezőn magán tulajdont képezvén, oda el lehetet jutni, ámde a kivégzési helyet pontosan megjelölni kevesen tudták.

Arad város öt tekintélyes polgára: Vass István, Rózsa János, Szendrey József, Wenczel Mihály és édes atyám, Barabás Péter már délután 1 órakor kint voltak a helyszinén, persze én is velök voltam, mint még alig 12 éves fiu. Egyenkint szállingóztak át a Maros hidon, nehogy a várban, vagy a hatóság előtt feltünést keltsenek. Előbb Zsigmondházán fölkerestek néhány öreg molnárt, akik biztosan tudták a kivégzési helyet. Rózsa János és Szendrey József, akik 1849. okt. hó 6-án a kivégzési gyásznap délutánján kimentek a helyszinére, szintén tájékozták magukat. Igy azután együttesen felkeresték s a száraz kőhidtől számitott lépésekkel megállapitották, hogy a kilencz vértanu ugyanazon helyen lett kivégezve, a hol most az emlékkő emelkedik.

A kijelölt hely egy kisebb mélyedésben, pusztán, nyomtalanul s minden jel nélkül volt, egyedül Vass István figyelme s leleményével egy kis ásó mélységü gödröcske, mely időnkint mélyittetett, volt e helyen, de ennek nyoma veszett, tehát gondoskodni kellett arról, hogy valami látható emlék maradjon a feltalált és biztosan megállapitott kivégzési helynek.

Mig a megnevezett polgárok a kivégzés helyének felkutatásával foglalkoztak, addig otthon, édes atyám házában lázas sietséggel készült az első emlékjel, a száraz eperfa.

Edes atyám rendeletéből a fa kiásatott helyéből s minden ágra egy-egy vértanu nevével ellátott fehér papirlap lett ragasztva, a legvastagabb ágra Damjanich neve került. Három izmos asztalos legény vállára emelte a kiszáradt eperfát, a negyedik egy ásót és egy szép fakeresztet vitt magával s ott az időközben pontosan megállapitott kivégzési helyen az eperfát azonnal a földbe ástak s a nagy keresztet mellé erősitették.

A mint az eperfa s a kereszt némi fáradtsággal el lett helyezve, már látszott a hidon kifelé törekvő, lassan mozgó embertömeg. A hazai összes dalárok, kisérve ezer meg ezer embertől, délután öt órakor értek a kivégzés helyére.

Fényesebb, nagyobbszabásu talán igen, de meghatóbb ünnep még nem volt azon a helyen. Az odaérkezett nagy közönség kegyeletes érzülettel állotta körül a tért, melynek közepén ott volt a tizenhárom águ száraz eperfa és a kereszt.

A dalárok összecsoportosultak s egyszer csak rázenditették ég felé ragadó érzéssel: Hazádnak rendületlenül . . .« Az egész közönséget magával ragadta az Isten szabad ege alatt elhangzott dal, énekelt mindenki, a szivekbe őszinte meghatottság szállott, a szemekben pedig a fájdalom s az emlékezet könnyei ragyogtak.

Midőn a dal elhangzott, Bökényi János reform. lelkész mondott egy rövid megható imát, Jankó József, az akkori dalegylet titkára felolvasta a kivégzett magyar tábornokok és hősök neveit, mire édes atyám, Barabás Péter tartott egy alkalmi lelkes beszédet s ennek végeztével a kezében levő élővirág koszorut feldobta a tizenhárom águ eperfára. Az ünnepélyt dal fejezte be szivből énekelvén a dalárok és a nagy közönség: »Isten áldd meg a magyart« . . .

Midőn az ünnepélynek vége volt, a jelenvoltak emléket akarván magukkal vinni, kezdették tördelni a száraz eperfa ágait. Boldog volt, a ki hozzá juthatott s a ki egy kis darabkát törhetett, igy a száraz eperfa alig egy negyedóra alatt eltünt, szétszedték ágait annyira, hogy csupán törzsöke s a főágak erősebb tövei maradtak meg.

S ez a megcsonkitott, szétdarabolt eperfa törzse s főágai voltak négy esztendőn keresztül az egyedüli jelzői a vértanuk gyászterének. Komoran, dudvák közül emelkedett ki a száraz eperfa törzse, nem várva virulást, nem remélve életet . .

1871. évben az aradi honvédegylet október 6-ikát megünnepelni szándékozván, gondoskodott róla, hogy a száraz eperfa helyére egy kis-zerü kő helyeztessék. Az eperfa törzse kidobatott s helyére egy másfél láb magasságu négyszögü faragott terméskő lett oda téve, felső lapjára vésve »1849. okt. 6.«

Ez a szerény kis kő se látszott a dudvából, ha idegen kereste, nem talált oda. De elkövetkezett nemsokára a vértanuk kivégzésének negyedszázados évfordulója 1874-ik évben, a midőn az október 6-iki ünnepélylyel együttesen tartatott meg az országos honvédgyülés is.

Ekkorára gondoskodott az aradi honvédegylet arról, hogy a vértanuk kivégzési helyén

---

— Oh, ne féljen én tőlem. Odahaza minálunk hetven millió ember van s nincs köztük egy sem, a ki rám ne bizná számlálatlanul a horgait.

Ez megnyugtatta őt. Megmondta, hol tartja az apja elrejtve a horgokat.

Aztán igy szólt:

— Mégis, nem mind napfény az, — van felhős oldala is. A gazdagság nehéz teher. Akárhányszor gondoltam már arra, hogy jobb volna szegénynek lenni, — vagy legalább is nem oly szerfölött gazdagnak. Fáj nekem, hogyha a szomszédokat látom, a mint elmennek mellettem s tisztelettel mondják egymásnak: »ez ő, — nézd, a milliomos leánya!« S néha hozzáteszik komoran: »Ő csak ugy duskál a horgokban, nekem meg semmim sincs.« Ez megszakasztja a szivemet.

De hát nem folytatom ezeket a szomoru dolgokat. A mint mondottam, legfőbb álmom volt, hogy magamért szeressenek.

Végre, mintha ez az álom kezdett volna valósulni. Egy idegen jött erre egy napon, a ki azt mondta, hogy a neve Kalula. Megmondtam neki a nevemet és ő azt mondta, hogy szeret engem. Szivem nagyot dobbant a hálától és örömtől, mert én is megszerettem első látásra. Meg is mondtam neki. Ö keblére ölelt és azt mondta, hogy sohasem kiván boldogabb lenni, mint most.

Összes nagynénéimnek, nagybátyáimnak és unokatestvéreimnek, egész családomnak nagyon megtetszett, nemkülönben mindazoknak a vendégeknek, akiket behivtunk. Mikor a házat jól bezárták és a lámpákat meggyujtották, mikor minden meleg és kényelmes és fojtó volt, megkezdtük eljegyzésem vidám ünneplését.

A vendégség végeztével apámat elfogta a hiuság. Nem tudta megállani, hogy el ne dicsekedjék gazdagságával s meg ne mutassa Kalulának, mekkora szerencsébe csöppent bele. Főleg pedig, természetesen, a szegény fiu álmélkodásában akart gyönyörködni. Szerettem volna sirni, de nem mentem volna vele semmire, ha le akarom beszélni apámat. Igy tehát nem tettem semmit, csak ültem ott és szenvedtem.

Apám egyenesen a rejtekhelyhez ment és mindenki szemeláttára elővette a horgokat, odahozta közénk s megcsörgetve őket, keresztül vetette a fejemen, hogy csillogva estek le egyenesen a vőlegényem térde mellé.

A bámulatos látvány természetesen elállitotta a szegény fiu lélekzetét. Csak bámult vak csodálkozással s nem tudta elképzelni, hogy egyetlenegy embernek hogy lehet ennyi mérhetetlen kincse. Aztán csillogó szemmel fölnézett és fölkiáltott:

— Ön tehát az a hires milliomos!

Apám és a többiek örvendező kacagásban törtek ki s mikor az apám gondtalanul összegyüjtötte a kincset, mintha csupa szemét lett volna s visszavitte a helyére, szegény Kalula bámulata teljes lett. Ezt mondta:

— Hogy lehet az, hogy el tesz ilyen dolgokat anélkül, hogy megolvasná?

Atyám büszkén fölnevetett és azt mondta:

— No, igazán meglátszik, hogy sohase voltál gazdag, öcsém, hogy egy-két rongyos horgot olyan nagy dolognak tartasz.

Aznap hajnalban találkoztam szivem bálványával, aznap este hoztam hozzánk, vagyis három óra mulva, mert akkor már rövidültek a napok, a hat hónapi éjszaka felé közeledve. Több órán át tartott az ünnepség, aztán végre a vendégek elszéledtek s mi többiek eloszoltunk a hálópadokon.

Nem tudom, meddig aludtam, de egyszerre csak hirtelen fölébredtem s hallottam, a mint az apám rettentően fölorditott:

— A nagy hóistenre! elveszett egy horog!

Valami azt sugta, hogy ez bajt jelent nekem s a vér megfagyott ereimben. Előérzetem ugyanabban a pillanatban megvalósult, mert az apám fölkiáltott:

— Előre hej! és fogjátok meg az idegent!

Aztán kiáltások és káromkodások mindenfelől s határozatlan alakok gomolygása a sötétben ide-oda. Szerelmesem segitségére siettem, de hát mit tehettem egyebet, mint hogy vártam és tördeltem a kezemet. El volt választva tőlem élő keritéssel, megkötözték kezét-lábát. A mig biztonságban nem volt, nem eresztettek hozzá. Aztán hozzá tapadtam s keblén sirtam el bánatomat, mi alatt apám s az egész család káromkodásokkal halmoztak

egy magasabb kő álljon emlékül s igy került oda egy hat lábnyi magasságu kőoszlop, gúla alakban, mely a régi kőre, mint talpazatra lett ráhelyezve. Ez a kő mégis csak kilátszott a kórósivatagból s az idegen könnyebben reá akadhatott e helyre. A most érintett két darab emlékkő még ma is ott hever a mostani emlékdomb mellett, várva valahová elhelyezését.

De az 1874. évben emelt emlékkő sem volt hivatva arra, hogy ezt a kegyeletes szent helyet méltóan és állandóan jelezze. Ezt az egyszerü kőoszlopot is ellepte a dudva, a bujan tenyésző kóró, vagy pedig magasabbra növő kukoriczaszár. Es ha csak kissé nőtt a Maros, hullámai elöntötték a teret, az emlékkövet pedig a gyakori áradás vizbesárba döntötte.

Gondoskodni kellett tehát nemcsak arról, hogy a nemzet e drága földjén, bár szerény de méltó emlékkő jelezze a megpróbáltatások napjainak kinszenvedését, de arról is, hogy az emlékkő magasan helyeztessék el, biztositva az áradás veszélyétől.

Egy uj, csinos és megerősitett talpazatra készitendő emlékkő létesitésének keresztülvitelére vállalkozott a hozzá illő lelkesedéssel Arad város ifjuságának hét tagja, az ugynevezett »hetes bizottság.«

1881. márczius havában, midőn a hó már olvadozni kezdett, munkához látott a »hetes bizottság« Maguk mentek ki a helyszinre, mérnöklánczczal s egyéb szerekkel ellátva, felvették a szükséges méreteket. Mindjárt utána Csepreghy Mihály elkészitette a költségvetést és tervezetet, csak még a pénz hiányzott.

2000 frt nem kis összeg, de azért a lelkesült buzgalom, az egymással versenyző hazafias tevékenység alig öt hónap lefolyása alatt előteremtette gyüjtés folytán a szükséges összeget.

A gyüjtés érdeme kiválóan a nőké volt. Lukács Ilona urhölgy, B.-Gyulának egyik szép leánya egymaga 180 frtot gyüjtött össze, Dapsy-Hámos Klementina urnő Budapestről 112 forintot, Schercz Irén Ortutay Gyuláné urnő 111 frtot, özv. Purgly Jánosné urnő 90 frtot, Wally Mátyásné urnő 80 frtot és igy tovább a többi ki többet, ki kevesebbet, de gyüjtők száma megközelitette a százat.

Mig a gyüjtések a legszebb sikerrel folytak, addig a »hetes bizottság« más irányban is megtette a szükséges lépéseket.

A teendők közé tartozott kieszközölni az épitésre vonatkozó engedélyeket ugy a telek tulajdonosánál, valamint a várbeli hadtestparancsnokságnál, mert e hely a lőtávolon belül lévén, ahhoz a katonai felsőbb hatóság belegyezése igényeltetett.

A telek tulajdonosa Prokorny Richard nyugalmazott őrnagy neje, Biró Gizella urnő készséggel adta meg az engedélyt. A várparancsnok, Lebau ezredes bekivánta az elkészitett terveket s az ide vonatkozó kérvényt pártolólag terjesztette fel a temesvári hadtestparancsnokság közvetitésével Bécsbe a cs. és kir. közös hadügyminiszteriumhoz, honnan az engedély legcsekélyebb ellenvetés és észrevétel nélkül nemsokára megérkezett.

Már augusztus hó 2-ik felében — 1881. évben — az épités megkezdetett s október hó 6 ára készen felállitva és leleplezve lett az a csinos emlékoszlop, a mely ma és még sokáig fogja jelezni a vértanuk gyászterét.

Az emlékdombra 15 lépcső vezet fel, melynek tetején csinos vasrácsozat között van maga az emlék, mely magasan nyulik az ég felé, igen szép sötétszürke ősgránitból. A gránitgúla első oldalán arany betükkel van bevésve: »1849. október 6.«

A gúla közvetlen talpazatán pedig szinte arany betükkel e felirat olvasható:

»Az aradi tizenhárom vértanu kivégeztetési helyének megörökitésére emeltetett 1881. október 6-án«.

A mostani emlékdombot előkészitő ifjusági »hetes bizottság« tagjai következők voltak: elnök Csepreghy Mihály mérnök, dr. Keresztes Gyula ügyvéd, Aknay Andor aradi kir. törvényszéki jegyző, ifj. Urbányi János m. kir. postatakarékpénztári tiszt, dr. Priegl István ügyvéd, Dániel Endre az első magyar általános biztositó társulat aradi főügynökségének titkár-helyettese és e sorok irója, dr. Barabás Béla ügyvéd.

Még egy nagy feladat vár a mostani nemzedékre, az, hogy a vértanuk kivégeztetési helye a magántulajdonostól megvásároltassék s csinosan parkiroztassék. E czélra mintegy 1200 frt már együtt is van, ez összeget a nagyváradi kir. jogakadémia polgárságának lelkesedése hozta össze, azt tehát mielőbb rendeltetésére kell forditani.*

Dr. Barabás Béla

* Azóta meg is történt. Szerk.

TAJÉKOZTATÓ.

Október 8. Közegészségügyi biz. ülés a városházán, d. u. 3 órakor.
Október 9. Megyebizottsági tagok választása Biharmegyében.
Október 9. A katholikus kör választmányi ülése d. u. 6. órakor.
Október 14. Az általános szüret kezdete a nagyváradi hegyen.
Október 19. 20. Lóverseny Nagyváradon.
November 19. Az Erzsébet leányárvaház zászlószentelési ünnepélye.

—

Városi közügyek.

—

Nagyvárad város közigazgatási bizottságának ülése.

Tudvalevőleg csütörtökön kellett volna megtartani Nagyvárad város közigazgatási bizottságának rendes havi ülését; azonban az országgyülési képviselőválasztás miatt tegnapra halasztotta a főispán az ülés megtartását.

A rendes, folyó ügyek lettek letárgyalva.

Jelen voltak:

Beöthy László főispán, mint elnök, Rimler Károly, Rádl Ödön, Fuhl Ágoston, Dús László, Szemes Imre, dr. Baróthy Ákos, Mihelfy Adolf, dr. Nagy Géza, dr. Konrád Márk, Frankó Endre, dr. Grámm Károly, Szokoly Tamás, Lukács Ödön aljegyző.

A polgármester havi jelentéséből közöljük a következő adatokat:

A *közegészségügy* állapota jobb volt, mint az előbbi hónapban. A legtöbb megbetegedést a hasi hagymáz okozott, összesen 20 esetben, 1 halálozással. Difteritis 4 esetben, 2 halálozással, vörheny 7 esetben, 1 halállal.

Született 77 fiu, 65 leány, összesen 142 gyermek, meghalt 46 férfi, 37 nő, összesen 83 egyén; Olasziban 17, Ujvároson 20, Váralja-Velenczén 21, a kórházakban 25.

A *közbiztonság* jónak mondható; mert daczára az országos vásárnak, lopás csak 58, sikkasztás 9, hatóság elleni erőszak 5, könnyü testi sértés 13, sulyos testi sértés 5 esetben fordult elő.

Nyomozás 17 esetben eszközöltetett. Letartóztatva volt 84, az ügyészséghez átszállittatott 13, eltolonczoltatott 71 egyén. Kihágási feljelentés 144 fordult elő. Két halálos elgázolás volt. A választások előtti mozgalmakból kifolyólag kisebb nemü kihágás történt.

A közadók bevételi eredménye kedvező volt, mert 2277 koronával több folyt be, mint a mult év hason időszakában. Befolyt

kincstári adóban	34099	kor.	97 fill
kamatban	876	»	— »
betegápolási pótadóban .	985	»	84 »
kamatban	2	»	53 »
hadmentességi dijban . .	899	»	52 »
kamatban	34	»	93 »
bélyeg- és jogilletékben .	465	»	34 »
kamatban	32	»	58 »
tőzsdebérben	797	kor.	56 fill.

mely összegek a kir adóhivatalba szállittattak át.

Törvényhatósági utadóban 3381 kor. 67 fillér folyt be. A behajtás folyamatban van.

---

el, őt pedig verték s gyalázó jelzőkkel illették. Ő nyugodt méltósággal viselte a durva bánásmódot s ez még drágábbá tette őt szememben. Büszke és boldog voltam, hogy vele és érte szenvedhetek. Hallottam, a mint az apám elrendelte, hogy össze kell hivni a törzs véneit s itélni Kalula fölött, életre-halálra.

Soha senki se fogja tudni, mennyit szenvedtem akkor. De a szerelem volt föntartóm és erősségem. Elfoglaltam megilletö helyemet Kalula oldalán, karjaimat a nyakába fontam s a fülébe suttogtam, ezt mondva:

— Ártatlan vagy édesem, azt tudom. De mondd magad is, vigasztalj meg vele, hogy eltudjak viselni mindent, a mit ránk mérnek.

Ő igy felelt:

— Oly bizonyosan, a mint hogy a halál szélén állok e pillanatban, mondhatom, hogy ártatlan vagyok. Nyugodj meg oh megtört szivem, oh légy nyugodt, szemem fénye, életem élete.

— Hát jöjjenek a szülőim! — A mint ezeket a szavakat mondtam, kivülről a hóban gázoló lábak dobogása hallatszott s az ajtóban dülöngélő alakok tüntek föl: a törzs vénei.

Apám forma szerint bevádolta a foglyot és részletesen elmondta, mi történt az este. Azt mondta, hogy az éjjeli őr ott volt az ajtónál s benn a házban nem volt senki, csak a család, meg az idegen.

— Csak nem lopták el a családtagok saját tulajdonukat; mondotta és aztán elhallgatott.

— Ha valaki még szólni akar, szóljon most. Aztán csönd legyen, mondta a törvényszék elnöke.

Az apám fölállt és igy szólt:

— Az éjjel egy alak ment el mellettem a sötétben, a kincstár felé ment s aztán visszatért. Most azt hiszem, az idegen volt.

Oh, ez volt a végső csapás! Én azt hittem, csak magam tudom ezt a titkot s maga a nagy jég-isten se tudta volna belőlem kivenni. A törvényszék főnöke igy szólt az én szegény Kalulámhoz:

— Szólj!

Kalula habozott egy darabig, aztán igy szólt:

— Én voltam. Nem birtam aludni, mert a gyönyörü horgokra gondoltam szüntelen. Odamentem, megcsókolgattam őket, játszottam velük, hogy lecsendesitsem izgalmamat s ártatlan örömmé változtassam. Aztán visszatettem valamennyit. Lehet, hogy elejtettem egyet, de lopni nem loptam.

Oh, végzetes vallomás volt ez! Tudtam, hogy a saját ítéletét mondotta ki vele és hogy mindennek vége. Minden arczon ez volt fölirva:

— Megvallotta! — hiába szabadkozik!

Ott ültem, kapkodva levegő után és vártam. Aztán hallottam az ünnepélyes szavakat, melyeket előre tudtam:

— A törvényszék elrendeli, hogy a vádlott alávetendő a vizpróbának.

Oh, átkozott legyen, a ki a vizpróbákat behozta országunkba! Nemzedékekkel ezelőtt jutott hozzánk, nem tudni honnan, valami messze földről. Azelőtt az apáink jóslatokkal s más bizonytalan módjaival éltek a bizonyitásnak s kétségtelenül nem egy szegény bünös menekült meg ép bőrrel. De a vizpróba más, ezt bölcsebb emberek találták ki, mint mi, szegény, tudatlan vadak. Az ártatlanok ártatlansága kétségtelenül kiderül általa, mert alámerülnek. A bünösök bünössége is kiderül, mert nem merülnek alá. Szivem megszakadt a keblemben s ezt mondtam magamban:

— Ó ártatlan, és alá fog merülni a hullámokban és soha sem látom meg többé.

A következő pillanatban rosszindulatu öröm kaczaja hangzott föl s én meghökkenve levettem arczomról a kezeimet. Oh keserü látvány! . . . *Uszott* a vizben! A szivem kővé, jéggé vált.

— Bünös! Hazudott nekem, — mondottam magamban és megfordultam s egyenesen hazamentem.

Kivitték messze a nyilt tengerre s kitették egy jéghegyre, a mely délfelé uszott a nagy vizen. A rokonság hazajött s az apám ezt mondta nekem:

— A tolvajod ezt izeni neked utolsó szavául: »mondjátok meg neki, hogy ártatlan vagyok s hogy azokon a napokon, órákon, perczeken át is, a mig éhen veszek és elpusztu-

Szeptember hónapban a kapitányi hivatal 19 iparigazolványt adott ki; megszünt 9 iparüzlet.

A polgármesteri jelentést tudomásul vették.

Szokoly Tamás az iránt tesz kérdést a helypénzügyigazgatóhoz, hogy a jelentés szerint haladékot nem adtak, de az ok nincs felemlitve. Igy a szegény emberek holmiját elárverezik s megszünik az adóalap.

Fuhl Agoston felvilágositással szolgál. Halasztást senki nem kért s ezért nem adtak senkinek. Az árveréseket száz és száz esetben felfüggesztették.

Szokoly Tamás a felvilágositást köszönettel tudomásul vette.

Rákos Vilmos panaszolta, hogy a következő két évre a középiskoláknál szükséges könyvek és tanszerek szállitására beadott pályázatok körül szabálytalanságok fordultak elő. Kéri, hogy *Réz* Mihály felügyelő és *Bodnár* János tanitó ellen a fegyelmi vizsgálatot inditsák meg.

A kérelmet elutasitották.

Még néhány apróbb ügyet intéztek el s az ülés véget ért.

Hova épitsük a villamos telepet?

Nagyvárad város világitási bizottsága legutóbb arra az álláspontra helyezkedett, hogy a város házikezeléssel lássa el a közvilágitást.

A villamos telep helyéül a városon kivül levő vizvezetéki telep területét jelölték ki. Ez által egy főgépész külön alkalmazása válik feleslegessé.

Dr. *Berkovits* Ferencz törvényhatósági bizottsági tag tegnap beadványt intézett a város törvényhatóságához, amelyben kéri, hogy ejtsék el azon tervet, a mely szerint a vizvezetéknél rendezik be a villamos telepet.

Felhozza érvül, hogy a vizvezetéki telep talaját semmiféle gyárral vagy hasonló intézménynyel nem szabad megfertőztetni.

A beadvány teljes szövege a következő:

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

A városi tanács és a világitási bizottság folyó év szeptember 26-án tartott együttes ülésében a tekintetes Törvényhatósági Bizottsághoz terjesztendő abban az inditványban állapodott meg, hogy a város köz- és magánvilágitására szolgáló villamos telepet a város a vizmü helyén épitse.

Kötelességemnek tartom, hogy ezen inditvány elleni aggályaimat a tek. Törvényhatósági bizottságnak bejelentsem.

Nézetem szerint a vizvezeték érdeke mulhatatlanul megköveteli, hogy annak telepén semmiféle gyárat ne épitsenek, sőt hogy a mennyire lehetséges a telepet még az emberek egyszerü közlekedésétől is elvonják. Amint emlékszem ez a nézet a várost annak idején Biharmegyéhez intézett arra az átiratra inditotta, hogy a megye közigazgatása Mezőtelegdtől a nagyváradi vizmüig, a Körözs folyó mentén gyártelep felállitását ne engedélyezze és mindenesetre az engedély kiadása előtt Nagyvárad város képviseletét hallgassa meg. S hogy vizmüvünk érdekéből a mezőtelegdi olajgyár ellen mily elkeseredett hangok emelkedtek, arra mindnyájan még igen tisztán emlékezünk, pedig azt tartom, hogy a kellő távolság és a Körözsnek eléggé hatályos öntisztitó ereje folytán a mezö-telegdi olajgyár vizvezetékünkre nem oly veszélyes, mint amily mértékben azt a vizmü telepén épitendő villamos gyár veszélyeztetné.

Szerintem oly gyár, mely már kezdetben 100—120 waggon, sőt a minőség szerint több szenet fogyaszt: a hol a munkások, napszámosok és fuvarosok tömege fordul meg; ahová állandó elfoglalás szándékával irodák, felügyelő és munkás lakásokat épitenének; a hol a gyárban nagy mennyiségben használt olaj, salak, az akkumulator ütegek sava és egyéb büzös és ronditó anyagok, szemét és ürülék a vizet vezető földrétegekbe hatolnak és hol a gyárkéményből kiömlő füst a kutakba hatol: azt eredményezné, hogy idővel vagy a vizvezetéki telepet, vagy a villamos gyárat kellene áthelyezni.

Ha e mellett tekintetbe méltóztatik venni, hogy a vizmünek területéből a vizvezeték czéljából szükségelt épületek már is egy részt elfoglalnak; hogy 3—4 millió hectowatt termelőképességgel épiteni szándékolt villamos gyár czélszerü elhelyezése ujabb területet foglalna el, és hogy az ekként elfoglalt terület a viztermelés czéljaira használható nem lesz, holott az évről-évre szaporodó vizszükséglet a viznyerési terület kiterjesztését kivánja;

Azt hiszem és reménylem, hogy inditványom elfogadásával kimondani méltóztatik, hogy a város a villamos telep épitését a vizvezeték területén nem engedélyezi.

Kiváló tisztelettel

Dr Berkovits Ferencz,
törvényhat. biz. tag.

---

lok, szeretni fogom őt és gondolni fogok rá és áldani fogom azt a napot, melyen bájos arczát megláttam.« Ez csak szép dolog, mi? Szinte költői!

— A gyalázatos! — mondtam én. — Soha egy szó se legyen róla többé.

És ha meggondolom, oh, hogy ártatlan volt!

Kilencz hónap, kilencz unalmas, szomoru hónap mult el azóta és végre megjött az évi nagy áldozat napja, a mikor a törzs összes leányai megmossák az arczukat és megfésülik a hajukat. Mikor először fogtam rá a fésüt a hajamra, kiesett belőle a végzetes horog. Itt volt megakadva hónapokon át. Elalélva hullottam apám karjaiba, a ki szintén tele volt lelkiismereti furdalással.

— Meggyilkoltuk! — orditotta. — Soha se fogok többet nevetni az életben!

— Meg is tartotta szavát. És hallja: Azóta nem mulik el hónap, hogy meg ne fésülném a hajamat. De hát mi hasznom belőle most már!

Igy végződött a szegény leányka kis elbeszélése. Megtanulhatjuk belőle, hogy ha száz millió dollár New-Yorkban és huszonkét vashorog a sarkkör szélén ugyanazt a pénzügyi felsőbbséget jelenti, a szükös viszonyok közt élő ember bolond, ha New-Yorkban marad és nem vesz tiz fillér ára horgot és ki nem vándorol vele.

UJDONSAGOK

—

Nagy-Várad Aradon.

Impozáns és diszes küldöttség megy ma reggel városunkból Aradra, hogy átadja *Barabás* Béla doctornak, a város megválasztott képviselőjének azt a mandátumot, a melyet oly szép és előkelően megvivott harcz után, a polgárok bizalma folytán megérdemelt.

A milyen ünnepies és lelkes a küldöttség, olyan lesz a fogadtatás is. A nemzet egyik gyásznapján, október 6-án adják át a mandátumot, az aradi tizenhárom szelleme fog lebegni az örömmámorban uszó emberek felett: megértették és átérezték az utódok a czélt, a miért az elődök elvéreztek.

A küldöttség, mely körülbelül 250—300 főből áll, férfiak és nők vegyest, ma reggel *5 óra 30* perczkor külön vonaton indul el Aradra. A vonat óránként 50 klméter gyorsasággal megy, ugy hogy Aradra már *9 óra után* megérkezik. *Szalontán* meg fog állani, hogy a lelkes szalontaiak, kik Nagyvárad örömünnepének estéjén szintén örömmámorban usztak, a küldöttséghez csatlakozhassanak.

A váradi *jogász ifjuság* szintén szép számban fogja magát képviseltetni. Megragadva az alkalmat, az aradi tizenhárom szobrára koszorut fog helyezni. Szép, hatalmas cserkoszoru, rajta nemzetiszin szallag, a következő felirással:

„A nemzet vértanuinak“ —

„A nagyváradi jogászifjuság“

A koszorut *Hantke* Emil fogja a szobor talapzatára elhelyezni, beszédet pedig *Pongrácz* Aladár fog tartani.

Szép, lelkes ünnep lesz ez a mai, emléke ott fog élni örökké az aradiak és a nagyváradiak szivében.

—

Kolozsvári levél.

— Karczolatok a hétről. —

Kolozsvár, 1901. okt. 5.

A kincsbe nagyot csendült a pakfon: Kolozsvár szenzácziója ma Nagyvárad. A kincses városban minden ember a nagyváradi és biharmegyei választásokról beszél.

— Hallotta, hogy Tisza Kálmánt kibuktatta Barabás?

— Nem csoda, hiszen a nagyváradi szabadelvü párt elnöke is megbukott valahol.

— Meg ám, még pedig oláh többségü kerületben.

— Az oláhok Belényesben is 1848-at éltették.

— Lehetetlen! Mi minden meg nem eshetik Biharban?

Nekem pedig megdobbant a szivem a büszkeségtől. Hallom hát végre dicsérni is az én sokat csúfolt szép pátriámat. Nem a »Nach Grosswardein« kellemes melódiája juttatja eszembe Nagyváradot, hanem a mindenfelé beszélt hir.

Nagyváradon megbukott Tisza Kálmán! Biharban az oláhok 48-ra szavaztak!

Mindkettő egyformán csodásnak tünik fel itt Kolozsvárt.

Kolozsvárnak két választókerülete van s mindkettő kormánypárti képviselőt küld ujra a Házba. Pedig itt a lapok nem abban versenyeznek, hogy melyik tud kormánypártibb lenni Széll Kálmánnál? A komoly lapok közül van egy kormánypárti s ez a leggyengébb köztük; a másik kettő ellenzéki. Van a városnak gazdag polgársága, mely századok hagyományos független *magyar* szellemében növekedett nagyra. S mégis Hegedüs Sándort egyhangulag, Feilitzsch bárót nagy többséggel választották meg.

Nagyváradon majdnem mindezeknek ellenkezőjét láthatni. Polgárságunk legrégibb részének alig 150 éves multja van, a legujabbnak 30 éves sincs. S a függetlenség? Hány, de hány polgár ember mondta nekem a választások előtt csak pár nappal:

— Hiszen leszavaznék én kérem Barabásra szivesen, de tetszik tudni az összeköttetések ... nehéz a megélés ... nagy a család ... a mi biztos, az biztos ... Hiszen tetszik érteni ...

Érdekes a két várost igy egybevetve, gondolkodni a választás eredménye felett.

Minden esetre meglepő eredmény mind a kettő s nem magyarázható másból, mint a tiszta választásból, mely szerint mindenki oda szavaz, a hová akar.

Mindkét város büszke lehet arra, hogy a tiszta választás jelszavát be nem szennyezte erőszakoskodással. Ez már meglepő a Bánffyféle választások után. S a mi még meglepőbb: egyik városban sem történt a szavazás tisztán pártkeretek szerint. Tudok Nagyváradról esetet, hogy szabadelvü érzelmü férfi Barabásra igérte szavazatát; viszont Kolozsvárt 48-as polgár szavazott Feilitzsch báróra.

Ez is a szabad választás egyik eredménye: az emberek kezdenek nem annyira a pártok-

ban, mint inkább *az emberekben* bizni. A mi bizony nem is mondható olyan rossz gondolatnak.

Kolozsvártt elbukott a 48-as Bartók Lajos, mert nem ismerték.

Nagyváradon pedig megbuktatták Tisza Kálmánt, mert jól ismerték.

*

Jól ismerte Tisza Kálmánt a nagyváradi szabadelvü párt is. Volt alkalmam itt Kolozsvártt beszélni egy urral, a ki a nagyváradi szabadelvüpárt több vezérférfiával összeköttetésben áll. Ez mondta a következőket:

— A hogy tudom, Nagyváradon most fogják megválasztani Tiszát utoljára. (Akkor még nem volt itt hire a 48-asok fényes győzelmének). A szabadelvü párt maga is látja, mily általános az elkeseredés Tisza ellen s nincs kedve Tisza kedvéért a szabadelvü párt uralmát veszélyeztetni. Ha a mostani hangulat megmarad, a jövő választásra mást fognak felléptetni.

Az eredmény beigazolta, hogy a szabadelvü párt félelme alapos volt. Tisza elejtésének gondolata nem lett volna éppen rossz taktikai fogás, de kissé későn jött. A politikában pedig a *későn* még kevesebbet ér, mint a *soha*!

*

Nem értik itt a bihari oláhok magatartását sem. A min azonban nincs is mit csodálni.

Más az erdélyi és más a magyarországi oláh, tehát a bihari is. Itt Erdélyben nagy tömegben él együtt, Biharban a magyarsággal vegyest vagy legalább érintkezve. Itt a magyar tanulja meg az oláh nyelvet, ugy, hogy pl. a magyar és szász ember legtöbbször az oláh nyelv segélyével érti meg egymást, itt az oláh viseletet is átveszi néhol a magyarság, mig Biharban hódit a magyar nyelv, terjednek a magyar szokások s ezekkel a magyar gondolkodás.

A magyar nép lelki világának pedig 53 év óta elválhatlan részét képezi 1848. Olyan ideál ez neki, mint a mohamedánnak a Kaaba s ha a 48-as képviselőre megy szavazni, mintha az igazhitü muzulmán zarándokolna Mekkába.

Ez az érzés ragadt át a biharmegyei oláh népre. S ezért van meg az a fura ellentét, hogy mig Belényest a hazafias 48-as oláhok elütik a kormánypárt kezéről, addig az erdélyi magyarság büszke fővárosában éppen velem esett meg, hogy egy helyen nem tudtam magyarul eligazodni s kénytelen voltam az oláh nyelvhez folyamodni.

Kolozsvárt!

Mátyás király szülővárosában!

Micsoda állapotok lehetnek az erdélyi oláh megyékben?!

*

Egyébként Kolozsvárnak most nincs semmi szenzációja. Csöndes a város. Nincs még verekedés sem. Még a rendőrséget sem lehet szidni (a mi szintén nem megvetendő őszi szórakozás, ha más nincs), mert a legutóbbi rendőrségi botrányok óta a rendőri szolgálatot csendőrök teljesitik. Erdekes látni, amint minden hat órában feltüzött szuronynyal sorakoznak a Mátyás-téri rendőrségi épület kapuja alatt s »szakasz! in-**dulj**!« vezényszóra katonás rendben kivonulnak a városba, aztán párosával szétoszolnak. Idegennek kissé különös, mikor a főtéren is feltüzött szuronyos csendőrök silbakolnak, de hogy kitünően fenntartják a rendet, az bizonyos. A rendőrség pedig a parádés kecsikat mosogatja a szinben, vagy kézbesitéseket teljesit, a kinek pedig éppen semmi dolga, az a pihenő csendőrökkel üti a filkót az őrtanyán.

Ha még megemlitem, hogy Kolozsvártt nappal 5, éjjel pedig éppen 10—15 fokkal hüvösebb az idő, mint Nagyváradon, akkor el is mondtam minden kolozsvári eseményt. De ez utóbbi sem csoda. Nagyváradon van, ami melegen tartsa még az időt is: a 48-asok lelkesedése. Itt legfeljebb a zsidó-kérdés hoz némi melegebb izgalmat a pártéletbe: amennyiben mind a két párt a másik pártbeli zsidókat szidja, hogy miért nem szavaztak az ő jelöltjére?

Szüreti szórakozásnak ez is megjárja.

*

Mielőtt búcsuznám, volna egy kérésem. Haza gondolok. Lelkem ismét Nagyváradon van. Látom a diadalukra büszke polgárokat. Hallom a lelkesedés szavát. De egyet nem látok, nem hallok s ezt szeretném mielőbb bizonyosan megtudni:

Kötik-e már Tisza Kálmán gyászfátyolát?

Aliquis.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

---

* **Személyi hir.** Dr. *Nagy* Ferencz a kir. törvényszék elnöke tegnap hat napi szabadságra elutazott.

* **Október 6. a jogakadémián.** A kir. kath. jogakadémia polgársága ma délután 5 órakor ünnepeli az aradi vértanuk emlékét az akadémia disztermében. Megnyitó beszédet mond Szkalák Zoltán, szavalnak Klein Ferencz és Bodó László, az ünnepi szónoklatot Szolcsányi Béla mondja. Az akadémiai polgárság azonfelül 15 tagu küldöttséget meneszt Aradra, hol a vértanuk sirjára diszes koszorut helyeznek. A küldöttség vezetője Pongrácz Aladár IV. éves joghallgató lesz.

* **Doctor utriusque iuris.** Tegnap avatták fel a kolozsvári tudományegyetemen az államtudományok doctorává lapunk belső munkatársát Dr. *Krüger* Aladár jogtudort s ügyvédjelöltet, ki a kiegészitő szigorlatot *kitüntetéssel* tette le.

* **Közegészségi ülés.** Nagyvárad város közegészségügyi szakbizottsága kedden, október hó 8-án délután 3 órakor ülést tart.

* A **kortesvacsora ára.** A csütörtöki nagyváradi képviselőválasztásnak egy epilógja a kir. járásbiróság előtt fog lefolyni. A mult héten a Tisza-párt nagy összejövetelt rendezett az Ujvilág kávéház helyiségében. Folyt a sárga-feketelé: a sör és feketekávé. *Ullmann* Félix és Sándor ikertestvérek rendezték az összejövetelt. A főpinczér most követel az elfogyasztott italok ára fejében 300 koronával nagyobb összeget. Mivel Ullmannék nem akarnak fizetni, a főpinczér megbizásából dr. *Adorján* Emil ügyvéd meginditotta a pert Ullmannék ellen.

* **Sikkasztók veszedelme.** A miért hiába fáradtak Európa államai évek óta, azt egy csapásra megcsinálta — Czolgosz, az elnökgyilkos anarkista. Az Egyesült-Államok — mint ezt a reggeli lapok egy londoni sürgöny révén jelentik

> »Késznek nyilatkoztak az anarkisták bevándorlását Amerikába megakadályozni azzal, hogy a bevándorlóknak szülőföldjük hatósági bizonyitványával kell igazolniok azt, hogy nem anarkisták.«

Nem tudjuk, vajjon igazán beváltja-e Amerika ezt a fenyegetését, de ha megteszi, hát egyszeribe becsukta a kaput Európa sikkasztó pénztárosainak az orra elől. Eddig ugyanis ugy voltak és vagyunk Amerikával, hogy csak azokat az Amerikába szökött bünösöket adta ki a megkereső államnak, a kiket gyilkosság, gyilkosság szándéka, gyujtogatás, rablás, pénzhamisitás és közpénztárakon elkövetett sikkasztás vádja terhelt. De azokat a sikkasztókat, a kik részvénytársaságokat, intézeteket vagy magánosokat loptak meg, a derék yankeek barátságosan a keblükre ölelték és dehogy is adták volna ki a megkereső államnak. Most azonban, a ki ki akar menni Amerikába, bizonyitványt produkáljon előbb arról, hogy ő nem anarchista. Ám a ki észrevétlenül óhajtja elhagyni Európa ósdi partvidékét, az csak nem lesz bolond előbb a rendőrségen jelentkezni anarkista-mentességi bizonyitványért, mert hiszen a legtöbb esetben még utlevelelet sem vált magának az utrakelt sikkasztó. De útlevél és irások nélkül eddig be lehetett jutni Amerikába s most csak azt akarják bebocsátani, a ki rendőri bizonyitványnyal igazolja, hogy nem anarkista. Sikkasztók reszkessetek! Ha valóra válik Amerikának ez a fenyegetődzése, uj menedék után kell néznetek. Ajánljuk erre a czélra — Görögországot. Nincs kiadatási szerződése velünk a magánosok sikkasztóira és szegény ország, a hol a sikkasztott pénz — sem ölet.

* **Gyászmise az aradi tizenháromért.** Az aradi vértanuk lelki üdveért tegnap délelőtt 10 órakor tartották meg az engesztelő gyászmiseáldozatot a helybeli premontrei templomban. A templomban diszes katafalk volt felállitva, gyászlepellel bevont nemzeti zászlók és déli növenyekkel feldiszitve. A bejáróra pedig gyászfüggöny az aradi tizenhárom nevével volt függesztve. A gyászmisét *Grócz* Béla prépost-kanonok tartotta *Kovács* J. és *Serly* V. segédlelkészek segédletével. De bizony közönség, igen gyér számban volt. A csekély számban összegyült jogász ifjuságon kivül, kik *Bozóky* Alajos igazgató, *Nagy* Ernő és *Szolcsányi* Hugó tanárok vezetése alatt jelentek meg, ott láttuk: *Bereczky* Géza, *Szücs* István, *Maróczy* János, *Wagner* József, stb. honvédegyleti tagokat. A várost *Rimler* Károly és *Komlóssy* József képviselték. Ott voltak még a munkás betegsegélyző egylet tagjai fekete gyászlobogó alatt és égő fáklyákkal áltak sorfalat a katafalk mellett.

* **A nyomor tragédiája.** Megrendítő tragédia képezi közbeszéd tárgyát Baltán. Egy szegény özvegy asszony négy gyermekével a halálba menekült a nyomor elől. A megrendítő esetről az alábbi tudósitást kaptuk: Krasznai Mihályné még, néhány évvel ezelőtt jó módban élt mindaddig. mig férje, a ki asztalos volt, meg nem halt s itt hagyta nejét négy apró gyermekkel. Ettől kezdve a nyomor ütött állandó tanyát Krasznaiéknál. Egy ideig abból éltek, a mit a férje szerszámjaiért kaptak, mikor pedig már ezt is eladogatták, Krasznainé napszámba járt. A nehéz munka azonban beteggé tette a boldogtalan asszonyt. Hónapokon át feküdt betegen a mikor már mindenét eladogatta, az utolsó vánkosnak az árából ebédet főzött s azt megmérgezte. Ugy látszik, hogy Krasznainé már rég készült erre. Hosszabb idő óta gyüjtögette a leánderleveleket s tegnapelőtt délben ezeket az összegyüjtött leveleket megfőzte s miután a vizet jól elpároltatta, a sürü nedvet belékeverte az ételbe, a mit közösen fogyasztott el a gyermekekkel. Másnap reggel a szomszédok találták meg halva Krasznaiékat. A holttesteken meglátszott, hogy a mérges anyag iszonyu kinokat okozott a szerencsétleneknek.

* **Az elveszett 58 ezer korona.** *Hoffer* Adolfot a városi villamos vasut bünbeesett sikkasztóját elérte megérdemelt sorsa. Ügyének megvizsgálásával a főkapitány a rendőrség legügyesebb tisztviselőjét, *Bérczi* Béla kapitányt bizta meg s Bérczi két napi kutatás után megtalálta azt a nagy summa pénzt, a melyről Hoffer azt állitotta, hogy elveszitette, holott

tényleg ő maga lopta el a legraffináltabb módon. Bérczi Béla tegnap reggel visszaérkezett Budapestre s Hoffer bűntársa: *Rosner* Jakab brassói zálogos rendőri kisérettel szintén ut-ban van Budapest felé. Rosner hosszabb vallatás után megvallotta Bérczi kapitány előtt, hogy Hofferrel, a ki neki rokona, régóta tervezte a lopást. Hoffertől megtudta, hogy ez minden hó elsején nagyobb summa pénzt vesz föl a banknál a tisztviselők fizetésére és ezt a pénzt akarták elsikkasztani. Rosner szeptember 29-én jött föl Budapestre s Hoffert, mikor ez a bankba ment, a Fürdő-utczában megvárta. Hoffer kijött, a pénzt a kapu alatt átadta Rosnernek, a kivel a Ferencz József-téri illemhelyig együtt ment. Itt elváltak egymástól, Hoffer bement, rosszullétet szimulált s haza vitette magát a lakására. Rosner odakünn megvárta, a mig a mentők Hoffert elvitték s rögtön hazautazott Brassóba. Bérczi kapitány, mikor Rosner alibijét azzal akarta igazolni, hogy ő a kérdéses időben Bécsben volt, házkutatást tartott Rosner lakásán s megtalálta Hoffer pénztárczáját, a melyben az ötvenezer korona is benn volt még. Erre aztán Rosner is megadta magát sorsának és töredelmes vallomást tett.

* **Számum Nagyváradon.** Olvastál-é már valamit Szahara rettenetes szeléről nyájas olvasó? Nos, ha fogalmat akarsz nyerni róla, faradj ki a Schlauch-térre s ama sorra, melyet még meghagyott régi nevezetével az utczaelkeresztelő bizottság, a Dési Géza által ajánlottnál veszedelmesebb radikálismusa, szép szeles őszi nap, mint a milyen a tegnapi volt. Hogy szélcsendes időben is szaharai képet nyujt a Schlauch-tér kocsiutja, azt tapasztalhatták mindazok, akik ő Felsége névnapja alkalmából kimerészeltek fáradni a székesegyházba, melynek falusi utját ez alkalomra se locsolták fel: azonban ez semmi ama látványhoz képest, melyet a portenger tegnapi hullámzása nyujtott. Egy kanonok ur egyszer már ajánlotta városunk, fájdalom, most sulyosan beteg polgármesterének, hogy helyezzék a káptalant, papnevelőt sorompón kivül, mert hiszen ez a szegény domb, illetőleg lakosai ugy sem élvezik a városi lét gyönyöreit, legfőljebb, hogy a vásáros falusi szekerek a lábnyi porba fulasztott Pray György-utczán és a káptalansoron keresztül robognak be a városba, vagy szöknek le a Széles-utczán át s a hidvamot elkerülve, kelnek át nem éppen száraz lábbal a Körö sön. Ezek a szekerek oly föllegbe boritják a káptalansor és Schlauch-tér ligeteit (a fáknak is használ a por) hogy temetési menetek nélkül is eszünkbe jut az intő szózat: porból lettünk és porrá leszünk. Reméljük, hogy nem kell Széchenyi István »Pesti por és sár« czimü munkája mintájára könyvet irnunk a káptalansor és Schlauch-tér kellemeiről, hanem

tekintettel arra, hogy a két hely tisztességes és sok adót fizető polgárok békés tanyája;

hogy továbbá halottainkat sem illik elébb porba-sárba hurczolni, a gyászoló közönséggel együtt, mig a temetőbe érünk;

továbbá, hogy a nagy ünnepek alkalmával a székesegyházba tóduló közönség és ifjuság tödeje is, valamint lábbelije, öltözete megérdemli a kiméletet;

végre, hogy illik Várad egy nagyforgalmu uiczájának legalább olyan burkolattal birni, mint a Várad-szalontai országutnak;

Nagyvárad városa ügyet vet valahára azon uttest elkészitésére, amely a vasuti utczától a káptalansoron át az olaszi temetőbe viszen. Különben egyszer arra ébred majd a tanács, hogy a Schlauch-tér és káptalandomb lakói haben sich aus dem Staube gemacht.

* **A ki rikkancs akar lenni.** *Farkas* Mihály 13 éves fiu minden áron ujság elárusitó rikkancs akart lenni; hivatásos rikkancs, ki perczek alatt árusitja el a lapok százait, a ki hangjával tulkiabálja a robogó kocsik által okozott morajt. De bibéje volt, a dolognak, van egy rendelet, mely szerint »*Iskola köteles nem lehet rikkancs*«, Miska pedig még nagyon kevés időt szentelt a tudományoknak, s adós volt egy-két köteles esztendővel. Akadt egy jó embere, aki segiteni akart a baján. Egy péklegény e czélból szerkesztett Miskának egy elég jó, de nem eredeti bizonyitványt, amely az olaszi-i róm. kath. fiu népiskola 4-ik osztályáról szólt, de meg látszott rajta, hogy pékmunka és hamisitvány. *Elkoboztatott*! . . . Lehorgasztott fővel bandukolt el a Miska gyerek a rendőrségről szebb, jobb, időre halasztva ábrándjai megvalósitását s mostan az utcza szeglet helyett az iskola padjai között elmélkedik a történtekről.

* **Felülfizetés.** *Bereczky* Géza ny. uradalmi főszámvevő a kath. legényegylet szüreti mulatsága alkalmából 2 koronát fizetett felül, amelyet ezennel nyugtáz az elnökség.

* **A hétről.** *Elhihető. Tanár*: Beszéljen valamit a koponyacsontokról.

Szigorló: (akadva) Izé . . . bocsánat . . . nem jut az eszembe, pedig mind a fejemben van.

*

Hirek — Már Podmaniczky báró is *levelezik*! De ettől a levelezéstől a pártegység nem nagyon virágzik.

*

— *Apponyi* Albert gróf egy kis tévedésbe esett. *Jászberényben* nem a *Lehel* kürtjét fujta meg, hanem a pásztorsipot a kormány dicsőitésére . . .

*

Különbség. — Miért szavaztál *Sándor* Pálra, mikor szavadat adtad, hogy Mezeire szavazol?

— Ilja! Sándor Pálnak aláirtam.

*

Gyanu. — Te, a férjem alighanem rossz fát tett a tüzre.

— Miből gyanitod?

— Féltékenységet mutat.

(*Kakas Márton.*)

* **Jóváhagyott szabályrendelet.** A belügyminiszter jóváhagyta Nagyvárad város módositott gyámnatósági szabályrendeletét.

* **Bimbóhullás.** Herczegh János és neje szül. Greminger Amália, ugy gyermekeik: Ilona, Laura, Piroska és László és számos rokon nevében is fájdalmas szivvel tudatják felejthetetlen kis fiok, illetve testvér és rokon *Sándorká*-nak folyó hó 4-én d. e. 10 órakor élete 10-ik havában rövid szenvedés után történt csendes elhunytát. A megboldogult drága kis halott földi maradványa folyó hó 6-án d. u. 3 órakor fog az ev. ref. egyház szertartása szerinti ima után a b.-püspöki-i sirkertben örök nyugalomra tétetni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai és ismerősei tisztelettel meghivatnak. Kelt B.-Püspöki, 1901. október 4-én. Áldott legyen emléked, aludd örök álmodat csendesen és békében!

x Őszi és Téli idényre legjobbnka elösmert Női, Férfi és Gyermek carlsbadi czipők kizárólag *Fábry Testvéreknél, Nagyvárad, Fő-utcza szerezhető be.* Telefon 76.

Vidéki megrendelések 10 koronán felül bérmentve.

SPORT.

A nagyváradi Tornakör órarendje.

A tornakörben hétfőn, azaz f. hó 7-én kezdődnek meg a rendszeres torna- és vivógyakorlatok. Az órarendet a következőkben állapitották meg:

Tornaórák: kedd, csütörtök és szombaton este 6 órától 7-ig. Vivóórák: kezdők részére: hétfő, szerdő és pénteken este 6 órától 8-ig; haladók részére: kedd, csütörtök és szombaton este 7 órától 8-ig.

A tornakör vezetősége ezuton kéri fel az érdeklődőket, hogy hétfőn a megnyitáson minél számosabban megjelenni sziveskedjenek.

EGYESÜLETEK.

A Fehér Kereszt közgyülése és gyermekkiállitása.

Az elhagyatott gyermekek napja volt ma. A napi politika lázas mozgalmai közepette társadalmunk előkelősége a nagyváradi *Fehér Kereszt-Egylet* vezetősége és tagjai statisztikai számokkal és élő gyermekek kiállitásával mutatják be humánus működésük eredményét: a sok megmentett gyermeket. Az évi közgyülést tegnap tartotta meg a nagyváradi Fehér Kereszt-Egylet a városháza nagytermében d. e. 10 órakor.

Jelen voltak: Ozv. *Des Escherolles-Kruspér* Sándorné elnöknő, *Bognár* Sándorné, dr. *Riloók* Zsigmondné, *Mezey* Vilma, özv. *Grunvaldné*, *Sal* Ferenczné, dr. *Wallersteinné* (Tenkéről), *Wechsler* Adolfné, dr. *Baróti* Akosné, *Mihályköviné, Mezey* Mihály, dr. *Kornstein* Lajosné, dr. *Rácz* Odön, *May* Sándor, dr. *Baróthy* Akos, dr. *Gerő* Sándor és még számosan.

Titkári jelentés.

Dr. *Gyémánt Jenő titkári jelentéséből* kitünt, mennyire buzgólkodtak az egylet érdekében egész éven át az elnök dr. *Bulyovszky* József és az elnöknő özv. *Des Escherolles Kruspér* Sándorné, Nagyvárad város áldozatkészségével i gyen helyiséget és 6000 koronányi első berendezést adott az egyletnek, a belügyminiszterium pedig a nyilvános ápolási alapból mintegy 100000 korona összeget juttatott az elhagyatott gyermekek megmentésére.

Dr. *Rácz* Ödön igazgató orvos évi jelentése feltünteti a gyermek-menhely intézményének működését. Több mint 500 csecsemő gondozását, dajkaságba kiadását és 800 nagyobb, de 7 éven aluli gyermek ápolását intézte a gyermek menhely, az összes 1329 gyermek halálozási *százaléka* $7^1/_{10}$ a mi rendkivüli örvendetes esemény és sokkal jobb, mint más városok és lelencz-házak.

Nevezetes sikere a gyermek-menhely igazgatóságának az is, hogy *vadházasságban élőknek* csak ugy juttatott segélyt, ha előbb *törvényes házasságra lépnek* s igy sikerült 7 esetben a gyermekeknek nevet adni, sőt ez irányban jövőben még nagyobb eredmény kecsegtet.

Oláh nyelvü elhagyatott gyermekeket magyar családokhoz helyezve el, ezek kitünően megtanultak magyarul beszélni.

A közgyülés elnöknőnek Des *Echerolles Kruspér* Sándornénak, titkárnak és igazgató-orvosnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A pénztárvizsgáló bizottság jelentése alapján, mely dr. *Dóry* Ferencz elnöklete alatt *Ragányi* Lajos és *Lány* József tagokból állott, az évi zárszámadásra vonatkozólag a közgyülés a szokásos felmentvényt megadja.

Az elhalt dr. *Riloók* ügyész helyett dr. *Gyöngyösy* István választatott ügyészszé.

A választmány *Stark* Gyula, *Batig* Ferencz és özv. *Kunyhóssyné* tagokkal egészitette ki magát.

Dr. *Kornstein* Lajos záró beszédben méltatta a hölgy-választmány és ennek élén Des *Echerolles-Kruspér* Sándorné elnöknő kiváló érdemeit, akik a dajkaságba kiadott gyermekeknek lakásukon való ellenőrzése, ruha és pénz kiosztások fáradtságos munkájával lelkes buzgalommal szolgálják a gyermek ápolás humánus ügyét.

A Sport téren.

A közgyülés végeztével hosszu kocsisorban indultak a résztvevők a sport-téri gyermek-kiállitást megtekinteni.

Rendkivül érdekes kép volt csoportokban, dajkáik karjain szopós e csemőtől kezdve 7 éves gyermekekig kor szerint voltak egybegyüjtve Nagyvárad városban és 57 környékbeli faluba gondozás végett kiadott gyermekek — akik direkt e napra jöttek be az állam által e czél érdekében rendelkezésükre nyujtott ingyenes vasuti jegyekkel.

A közönség rendkivüli nagy számmal hullámzott fel s alá és gyönyörködve szemlélte az életerős, pirosarczu babákat és gyermekeket. A zsüri, a mely özv. Des *Echerolles-Kruspér* Sándorné elnöknőből, *Bognár* Sándorné, *Mezey* Vilma, *Rimler* Károly, *Gerő* Armin, *Mezey* Mihály, dr. *Kornstein* Lajos és dr. *Ráez* Odön tagokból alakult meg: a legszebben fejlett gyermekek közül negyvennek arany, tiznek ezüst pénz jutalmakat osztott szét.

Mezey Mihály lelkes beszédet mondva a különböző községbeli tápszülőkhöz, melyben kiemelve annak fontosságát, vigyék szét annak hirét, miszerint akik a jövőben is jól fogják gondozni a reá bizott gyermeket, a jövő évi pünkösdi kiállitáson jutalmat kap. A dijat nyert gyermekek és a Fehér Kereszt vezetősége csoport képen örökittettek meg. A kiállitás anyagi tekintetben is fényes sikerrel végződött.

REGÉNY-CSARNOK.

KÖVESSÜK ŐT!

Irta: **Sienkiewicz Henrik.** Forditotta: dr. **Rada István.**

9

Köröskörül az aranyos foltok tovább csillogtak és rezegtek. A sáskák egyre erősebben zizegtek, a szikla hasadékokból apró gyikok bujtak ki s a meleg kövekre telepedtek.

Cinna néha egy-egy tekintetet vetett Anteára, s ezredszer villant meg agyában a kétségbeejtő gondolat, hogy minden mentő eszköz kimeritve, minden remény hasztalan, s hogy **nemsokára** nem marad egyéb az imádott lényből **tünő árnyéknál** egy maroknyi hamunál a Kolumbáriumban.

Már most is, amint lezárt szemmel feküdt, olyan volt mint halott.

— Követni foglak, suttogá magában Cinna.

E pillanatban léptek zaja hallatszott.

Antea még sápadtabb lőn. Félig nyilt ajkai szitták a levegőt, keble lihegve huilámzott. A szegény vértanu azt hitte, hogy láthatatlan lények csapata közelg, jelentve az üveges szemü holt arcz közeledtét

De Cinna megragadta kezét s igyekezett őt megnyugtatni.

— Ne félj semmit, Antea! E lépteket én is hallom.

Pillanat mulva hozzátevé:

— Pontius, a ki bennünket látogatni jön.

Valóban, az ösvény fordulójánál két rabszolga kiséretében, megjelent a helytartó.

Javakorbeli férfiu volt, gömbölyü és sima állal, a kinél sejteni lehetett a keresett méltóságot, de az igazi gondokat és fárattságot is.

— Üdv neked, nemes Cinna és neked, isteni Antea, — mondá a pisztáczfa árnyékába lépve. — Mily meleg nap oly hideg éj után! ... Hozzon boldogságot mindkettőtöknek s Antea egészsége viruljon ujra, mint e jáczintok és almafavirágok, melyek ágyát ékesitik.

— Üdv neked is, Pontius. Üdvözlégy! — felelé Cinna.

A helytartó leült egy sziklára, ránézett a fiatal asszonyra, kissé összeránczolta szemöldeit és mondá.

— A magány és az unalom szüli a betegséget, mig a tömeg között nincs helye az oktalan félelemnek. Azért egy tanácsot adok nektek. Sajnos, itt nem vagyunk sem Antiochiában, sem Cezaraeában: nincs semmi játék, semmi szinkör s még ha szervezne is az ember egy czirkuszt, a fanatikusok másnap lerombolnák. Itt csak ezt az egy szót hallani: »törvény« s a törvény mindennek utját állja. Szivesebben élnék Scythyában, mint ez országban . . .

— Mit akarsz ezzel mondani Pilátus?

(Folyt. köv.)

SZINHAZ

HETI MÜSOR.

Vasárnap: d. u. Kis alamuszi este: Lowodi árva. (K. Hegyesi Mari vendégföllépte.)
Hétfő: Fedóra. (K. Hegyesi Mari asszony fellépte.)
Kedd: Tartalékos férj. (Először)
Szerda: Tartalékos férj.
Csütörtök: Üdvöske.
Péntek: A bor.
Szombat: Bocaccio.
Vasárnap: Boszorkányvár.

Troubadour. A mult szini szezonban oly gyászosan előadott operát, Troubadourt elevenitették fel tegnap este. *Csatár* bácsinak, a társulat uj tagjának tegnap volt tulajdonképen első föllépte. Régen ismerjük már őt; biztos éneke, kellemes hangja most is nagyban hozzájárult az est sikeréhez. *Székely* Irén és *Székely* Anna, az elősbi Leonora, utóbbi Azucéna (czigánynő) szerepében tündököltek. — *Pintérről, Hunfiról* is csak jót mondhatuuk. — A magas szinvonalon álló előadást szépszámu közönség hallgatta.

Szinházi hirek. Ma vasárnap két előadás lesz a Szigligeti-Szinházban. Este fél 8 órakor *K. Hegyesi* Mari asszony, a Nemzeti szinház müvésznője, mint a szinház állandó vendége először lép közönségünk elé a Loowodi árva dráma czimszerepében, mely a kiváló müvésznőnek régi jeles alakitása. D. u. fél helyárakkal a *Kis alamuszi* cz. bájos finom zenéjü operettet adják fő szerepeiben: *Ámon* Margit, *Lányi* Edith, *Nyáray* és *Perényivel*. Értesülésünk szerint a szinpadon naponkint gondos próbák folynak *Guti* és *Rákosi* rendkivül mulattató bohózatából a Vigszinház müsorán állandóan szereplő *Tartalékos férj*-ből, melynek bemutatója *kedden* lesz szinházunkban. *A Tartalékos férj*, melynek előadásában *Pintérné, Erdélyiné Benkő J. Nyáray, Pataki, Erdélyi, Bognár* és *Szarvasi* vesznek részt szerdán is szinre kerül. A jövő héten ujból előadásra kerül *Üdvöske*, Audran hervadhatlan szépségü operettéje.

Szigligeti-Szinház.

Folyószám 9. Idénybérlet 9.

Nagyváradon, vasárnap, 1901. okt. 6-án
délután 3 órakor, fél helyárakkal
A KIS ALAMUSZI.
Operette.
este fél 8 órakor, rendes helyárakkal
A darab előtt tabló továbbá alkalmi óda:
A vértanuk. Irta **ifj Márkus János.**
Szavalja: **Nyáray Antal.**
Loowodi árva.
Szinmü.

»Jane«. Előjáték.
SZEMELYEK:

Reed asszony, gazdag özvegy	Benkő Jolán
John fia (15 éves) — —	Szohner Olga
Whytfield Henri, kapit. bátyja	Csatár Győző
Dr. Blackors, árva-intézet igazgatója — — — —	Füredi József
Eyre Jane, árva (16 éves) —	K. Hegyesi Mari
Bessie, Reed asszony házában dajka — — — — —	Vankné

HELYARAK: Nagypáholy **7** frt. Földszinti és első emeleti páholy **6** frt. Másodemeleti páholy **4** forint. Zsölye **1** frt **50** kr. Körszék **1** frt **20** kr., Támlászék **1** frt. Erkélyülés 1-ső sor **60** kr., közép 2-ik sor **50** kr., Erkélyülés oldal 2-ik sor **40** kr. II. emeleti zártszék **30** kr. Földszinti állóhely **50** kr., Diák és katonajegy a földszintre **30** kr. Karzati állóhely **20** kr. Egy szinlap **10** kr.

Kezdete fél 8 órakor, vége 10 óra után.

Holnap hétfőn, okt. 7-én
FEDORA.
Szinmü.

TAVIRATOK.

A szabadkai választások eredménye.

Szabadka, okt. 5. (Saj. tud. táv.) Késő éjjeli órákban ért véget a szavazás. Az első kerületben *Vojnich* Sándor szabadelvüt 23, a másoeikban *Mukics* Simon függetlenségit 141 többséggel választották meg.

Nagy tüz Kassán.

Kassa, okt. 5 Radec abaujtornai virágzó községben tegnap tüz támadt, a mely a szélben tova terjedt s a község kétharmad része leégett. Rakovszky alispántól sürgős segélyt kértek. A kár több mint 200.000 korona. (M. T. I.)

Karlisták fölkelése.

Madrid, okt. 5. Megerősitik azt a hirt, hogy a karlisták fölkelésre készülnek. Barcelonában karlista kiáltványokat osztogatnak. (M. T. I.)

A búr háboru.

London, október 5. A Reuter-ügynökség jelenti Middelburgból 2-iki kelettel: 200 búr megtámadta Middelburgtól hat mértföldnyire lévő Bottalle hittéritő-állomást. Az állomáshoz tartozó benszülöttek addig védték az állomást, mig csapatok nem jöttek Middelburgból, mire a búrok visszavonultak. Négy benszülött elesett, (M. T. I.)

Edvard király beteg.

London, okt. 6 Balmoralból jelenti egy távirat, hogy Edvard király az utóbbi napokban nem vett részt vadászatokban, de tegnap elhagyta a kastélyt. A király baja reumatikus ágyékfájdalom (lumbagó,) de a bajt nem tartják komolynak az orvosok. (M. T. I.)

Feloszlatott tartománygyülések.

Bécs, október 5. A hivatalos lap okber 1-én kelt császári nyiltparancsot közöl a dalmát, tiroli, gorc-gardiskai és isztriai tartománygyülések feloszlatása tárgyában. (M. T. I.)

SZERKESZTOI POSTA.

B. A. *Bihar*. A levelet nem közölhetjük, mert már nem térhetünk vissza az okt. 2-iki választásokra. Különben sem változtat most semmit a dolgon, akármelyik párt erőszakoskodott. Felszólamlás esetén elbirálja a Curia s akkor nyilvánosságra kerülnek a küzdelem részletei.

KOZGAZDASAG.

Az osztálysorsjáték tegnapi huzásán a következő főbb nyereményeket huzták ki:

10.000 koronát nyertek: 41746 47144 85460.

5000 koronát nyert: 95607.

2000 koronát nyertek: 7380 25603 34840 52956 5644 47640 8808 52351 20674 81804 64937 41569 94425 82813 70643 77708 75600 85532 43557 11410 26218 15224 61020 49974 23092 50497 2450 47864 68531 69702.

1000 koronát nyertek; 27213 21635 56050 41163 4625 13748 32949 2185 19466 20464 25259 4302 63576 1115 47481 23917 15210 82907 834 80445 72394 84121 30098 18693 74037 54444 73274 84281 38559 35220 79915 78399 96728 44315 70825 6224 83367 33595 1530 97200 37233 87388 75858 15972 8962.

500 koronát nyertek: 48304 29681 48173 91378 76139 45295 1743 96562 7261 77023 7608 80238 25479 90256 72932 50104 94448 74518 62205 34895 41269 9353 58321 34601

11089 54448 90066 73644 10922 63620 14264
94158 8624 65543 35917 4555 79752 97239
81194 46167 506 16259 98235 69567 87699
10776 85682 58105 30539 75728 54104 20494
52786 66595 73137 29664 9705 50325 51982
26503 1203 44834.

A többi kihuzott számok 200 koronát nyertek.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, okt. 5.

Buza októberre	7 84
Buza áprilisra	8.80
Tengeri	5 14
Rozs okt	6 69
Zab ápr.	6 93
Káposzta, repcze, nap.	—.—

Határidőzsák.

Budapest, okt. 5.

Osztrák hitel	625 50
Magyar hitel	629 50
Államvasut	624 50
Rimamurány	4 6 —
Ma[illegible]	433 —
Salgótarjáni	—.—
Wa[illegible]	—.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1901. okt. 5-én.

Magyar aranyjáradék 4%	118 30
Magyar koronajáradék	92 55
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	121 75
Magyarvasuti kölcsön ezüstben 4½%	100 25
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	119.—
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	92.—
Kelenéresi jog megvaltási kötvény	99 85
Jerzsik-szlavónföldtehermentesitési kötvény	98 50
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölcsön	175 50
Rendezési szabályozási szegedi sorsjegyek kölcsön	143 —
Osztrák járadékpapirban	98 30
Osztrák járadék ezüstben	98 20
Osztrák járadék aranyban	118 90
Osztrák korona járadék	95 10
Osztrák államsorsjegyek	138.50
Osztrák magyar bank részvény	16 30
Magyar hitelbankrészvény	624 50
Osztrák hitelintézet részvény	621.—
Párisi vista	—.—
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.01
Kupetbarodalmi márka	—.—

London vista	—.—
20 márkás arany	23.42

A szerkesztésért felelős:

Dr. VEUSKICS GYULA.

Elutazás miatt uri lakásberendezés eladó.

206. Czim a kiadóhivatalban.

10160/901. szám.

Hirdetmény.

A m. kir. belügyminiszter ur 106304/-1901—I. számu körrendeletével a képviselőház érvényben levő házszabályainak egy példányát — a házszabályok 317. §-a alapján — a törvényhatóságnak azzal küldte meg, hogy a házszabályok I. és II. részében foglalt rendelkezéseknek köztudomásra hozatala végett megfelelően intézkedjék.

Midőn erről a város közönségét értesitem, egyidejüleg tudatom, hogy a házszabályok egy példánya a városház kiadóhivatalában közszemlére kitétetik és az érdeklődők által a hivatalos órák alatt megtekinthető.

Nagyvárad, 1901. szept. hó 28-án.

Rimler Károly,
polgármester-helyettes.

Mindennemü fényképészeti kellékek és gépek gyári árban kapható

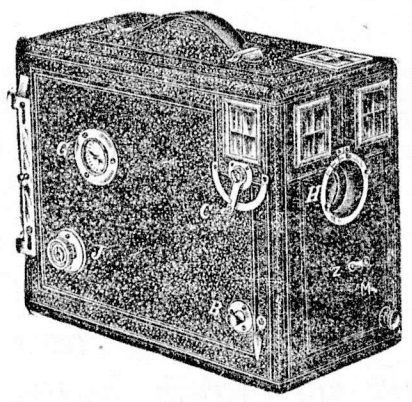

Weinstock Fülöpnél

Nagyváradon,

Szt. László-tér 47-ik szám.

Képes árjegyzék bérmentve.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA R. T.

Nagyvárad, Apácza-utcza 3. szám.

Művek,
folyóiratok, hirlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélboritékok.

Elvállal és készit:
izléses kivitelben
mindennemü
nyomdai munkákat
jutányos árak mellett.
Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfejek,
számlák, falragaszok,
báli meghivók,
táncrendek, étlapok,
naptárak,
palaczkfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba vágó nyomtatványok készitése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban.

Van szerencsénk a nagyérdemü közönség szives tudomására hozni, hogy Harsányi József ur, betegeskedése miatt alulirottakat bizta meg a

Bazár vendéglő

sörcsarnokának és **éttermének** vezetésével.

A közel mult napokban **az éttermet és mellékhelyiségeit rendbehoztuk** s azt **modernebb alakjában** átadtuk a forgalomnak.

Sok évi tapasztalatunkkal, mit Nagyvárad és vidékének kiszolgálásában szereztünk, megismerkedtünk azokkal a kivánalmakkal, mikre a vendéglőt látogató közönség méltán számot tarhat.

Izletes ételek, tisztán kezelt italok dolgában bármely helybeli vendéglővel versenyre kelünk, *a kiszolgálással személyes vezetésünk alatt*, a legkényesebb igényeket is képesek leszünk kielégiteni.

Midőn a nagyérdemü közönség szives látogatását kérjük, maradunk

tisztelettel

Szauer Kálmán

és

Dolgos Ignácz,

a Bazár vendéglő vezetői.

195.

A

Polgári Takarékpènztár részvénytársaság Nagyvàradon

(részvénytőke félmillió korona)

Elfogad betéteket s legalább 3 hóig heverő tőkék után teljes 5%-ot fizet.
Leszámitol váltókat.
Kölcsönöket ad jelzálogi biztositék mellett.
Előleget ad értékpapirokra, arany- és ezüstnemüekre, beraktározott terményre.
Vesz és elad, tőzsdei árfolyammal biró értékpapirokat.
Kölcsönöket nyujt heti fizetéses alapon.

Végül b. figyelmébe ajánlja a sorsjegyeket kedvelő t. közönségnek a tőke gyüjtésnek **nyeremény esélylyel egybekötött** ama előnyös és igen alkalmas módját is, hogy vállalkozunk minden tőzsdén jegyzett sorsjegy beszerzésére, melynek **napi árfolyam szerinti vételára** 3 éven át tartó egyenlő heti vagy havi részletek befizetése által törleszthető le. **Felpénz vagy időközben kamat fizetés nem kivántatik. Az ügylet megkötésétől kezdve minden nyeremény és kamatozó sorsjegyeknél a szelvény a vevőt illeti.**

Eladó földbirtok.

Kardón, Félix-fürdő mellett, egy **25 holdból álló földbirtok,** mely egy tagból áll, szabad kézből azonnal eladó. Egy hold 300 korona.

Bővebb értesitéssel szolgál: **Marián Mitru** tulajdonos, **Kardón**.

199—2—3

Van szerencsénk a n. érdemü közönség szives tudomására adni, hogy az alant jegyzett czikkek **árait mélyen leszállitottuk és**

teljesen kiárusitjuk

u. m. **Szines selyem kelmék, nyári női ruha szövetek, mosó zefir, batiszt, angol vászon és fehér batisztok.**

Szövött áru kesztyük, gyermek- és fiu tricó ing, nadrág, netz ingek.

Tenis flanell és satin ingek, övek, sapkák és egyéb idény czikkeket.

Az összes raktáron levő napernyőket, blousokat és női füzőket

minden elfogadható árban eladjuk.

Tisztelettel

Kunz József és társa czég,

146—79—0 Nagyvárad, Szt. László-tér.

Amerikát — Nagyváradon

Igen érdekes és tanácsos

Fillérből lesz a korona, ez a jelszava az

Amerikai áruháznak,

Fő-utcza, Bazár-épület.

meglátogatni,

A bekövetkező őszi saisonra üzletetünket ujból megnagyobbitottuk és pedig dus választékot tartunk a legutolsó divatu női ruha-szövetek, casán, posztó, barchet és flanel kelmékből.

A legolcsóbb árban kaphatók:

Vászon, chiffon, kanavász, kreton, szőnyeg, ágygarniturák, posztó és berliner kendők, blous és diszitő selyem kelmék és mindennemü rövidáru czikkek.

Még eddig nem létezett olcsó árban adunk el:

Női, férfi és gyermek téli alsó ingeket és kis öltönyöket, berliner sapkákat, rekliket és fejkötőket, férfi kemény elejü és puha elejü ingeket, kézelőt és gallérokat.

Igen nagy rakiárt tartunk

kész női blousokban és női alsószoknyákban, jutányos árak mellett készitünk mérték után női blousokat és aljakat bármilyen anyagból, ugyszintén paplanokat a legrövidebb idő alatt.

193—6—20 Tömeges látogatást kér **Amerikai áruház, Fő-utcza, Bazár-(szinházi)-épület.**

a hol minden olcsó, semmi sem drága.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.